



# Butlletí Informatiu *d'història de l'educació*

Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Núm. 22, abril-setembre 2007, - 2a època

## En aquest número hi trobareu:

|                                                      |    |
|------------------------------------------------------|----|
| Institut d'Estudis Catalans, cent anys de vida ..... | 1  |
| El que ha esdevingut .....                           | 2  |
| Informacions d'interès .....                         | 9  |
| Llibres .....                                        | 11 |

## INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, CENT ANYS DE VIDA



### IEC **Cent anys 1907 2007**

Per iniciativa d'Enric Prat de la Riba, el 18 de juny de 1907, la Diputació de Barcelona va crear l'Institut d'Estudis Catalans. L'IEC ha estat durant aquests cent anys de vida la màxima institució cultural i científica dels Països Catalans i un instrument poderós de modernització de la ciència i la cultura catalanes. Des dels seus orígens l'IEC ha estat lligat a la renovació del pensament pedagògic i la difusió de noves idees en el camp de l'ensenyament.

Ben aviat, el 1916, la Diputació de Barcelona dotava la creació d'un Seminari-Laboratori de Pedagogia en el si de l'IEC que va ser dirigit poc després i fins al 1921 per Maria Montessori. Per aquesta època es crea també a l'IEC el seminari de Filosofia i Psicologia sota la direcció d'Eugení D'Ors, el qual derivà en el Laboratori de Psicologia Experimental, que va donar suport científic a la renovació pedagògica que es va viure aquells anys.

Al llarg d'aquests cents anys l'IEC ha continuat donant aixopluc a un ampli ventall d'activitats i d'iniciatives relacionades amb el món de l'educació i el conreu del pensament pedagògic. Actualment són filials de l'IEC la Societat Catalana de Pedagogia i la Societat d'Història de l'Educació del Països de Llengua catalana.



Per commemorar el centenari de l'IEC des de l'octubre de 2006, centenari del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana que es va reunir a Barcelona sota la presidència d'Antoni Maria Alcover, que tanta importància va tenir per motivar

la creació de l'IEC, ha tingut lloc un dens programa de sessions acadèmiques, presentació de publicacions, exposicions, concerts i altres actes.

Els actes es clouen amb l'exposició «L'Institut d'Estudis Catalans, 1907-2007».



Un segle de cultura i ciència als Països Catalans» que de gener a desembre del 2007, a la seu de l'IEC en el claustre i les sales annexes de la Casa de Convalescència de Barcelona, es proposa

mostrar la tasca científica, editorial, de difusió del coneixement i d'assessorament portada a terme per l'Institut en tots els camps del saber. L'exposició s'estructura en cinc àmbits: la cronologia, els homes, els fets, el llegat i el futur de l'Institut. Inclou, a més de fotografies i documentals, manuscrits, llibres i obres d'art de gran valor informatiu i estètic.

Una exposició, en un format reduït, entre gener i desembre de 2007, visita tant els Països Catalans com les principals ciutats espanyoles i europees.

Per commemorar aquest centenari la Societat d'Història de l'Educació del País de Llengua Catalana prepara la publicació d'una obra que analitza la relació de la història de l'IEC amb els esdeveniments educatius i l'evolució del pensament pedagògic.

## EL QUE HA ESDEVINGUT

**Josep González-Agàpito,  
nou president de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC  
Substitueix Joan Vilà-Valentí, que ha exercit la responsabilitat des del 2000**

El nostre company i amic Josep-González Agàpito ha estat escollit president de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans (SFCS de l'IEC), responsabilitat fins ara en mans del geògraf Joan Vilà-Valentí.

Així mateix, han entrat en el Consell de Govern de la SFCS Ricard Torrens, com a vicepresident; Josep M. Casasús, com a tresorer i Josep M. Panareda. Els integrants del nou equip ocuparan efectivament els càrrecs a partir de l'1 de setembre propi.

Josep González-Agàpito (Mataró, 1946), és llicenciat en filosofia i lletres i Doctor en pedagogia per la Universitat de Barcelona, on actualment és catedràtic de Teoria i Història de l'Educació. Fou degà de la Facultat de Pedagogia de la mateixa Universitat. Ha fet recerca de fonts bibliogràfiques, i ha publicat la Bibliografia pedagògica catalana dels segles XIX i XX. És autor també de diversos estudis sobre història de l'educació contemporània, amb especial referència a Catalunya, i de política educativa. Forma part dels consells assessors de les dues principals col·leccions de textos pedagògics en llengua catalana i castellana. És membre del Patronat de la Fundació Lluís Carulla i soci fundador de la Societat Catalana de Pedagogia, de la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana i de la Sociedad Española de Historia de la Educación. Ha estat membre del Consell Escolar de Catalunya per designació de la Presidència de la Generalitat com a «personalitat de relleu en el camp de l'educació». I és membre de l'IEC des del 1991.



---

**II Jornades científiques de la S.E.P.H.E.  
Berlanga de Duero, 9, 10 i 11 de maig de 2007**

---

Del 9 a l'11 de maig de l'any en curs se celebraren les II Jornades científiques de la *Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico-Educativo* a Berlanga de Duero (Sòria), organitzades pel CEINCE (*Centro Internacional para el Estudio de la Cultura Escolar*), que dirigeix el professor Agustín Escolano. El tema principal fou *La cultura material de la escuela. En el centenario de la Junta de Ampliación de Estudios, 1907-2007*, i els treballs presentats s'estructuraren en tres seccions, dues que recullen la historiografia sobre material escolar en les dues grans etapes que es poden distingir al llarg dels passats cent anys, i la darrera dedicada a la ciència i a la tècnica dels museus d'educació. Exactament la primera secció girava entorn de *La modernización de la escuela tradicional. Etapa regeneracionista*; la segona sobre *La modernización escolar en la segunda mitad del siglo XX. De la tecnoescuela a la escuela.net*; i la tercera sobre *Museología y Museografía de la Educación*.

Hi assistiren uns cinquanta professors de tota Espanya, i en unes denses jornades es defensaren vint-i-dues conferències i ponències, seguides, sempre, de vius i enriquidors debats. Durant les Jornades es va visitar l'exposició «Mi querida Escuela» (en el Centro histórico del CEINCE) i es feu una excursió cultural pel Parc Natural del «Cañón del Río Lobos» així com pel conjunt històric d'El Burgo de Osma, incloent-hi el Museu de la Catedral.



La inauguració fou presidida pel Conseller d'Educació de la Junta de Castella i Lleó, pel senyor Germán Sánchez Ruipérez, president de la Fundació que porta el seu nom, pel batlle de Berlanga de Duero, pel president de la SEPHE, Julio Ruiz Berrio, i per l'organitzador de les Jornades, Agustín Escolano Benito.

Amb el material de les Jornades es va editar un magnífic llibre que trobareu ressenyat en aquest mateix butlletí, de 369 pàgines, en el qual participaren 33 especialistes. L'edició fou coordinada per A. Escolano, sota el patrocini de la Junta de Castella i Lleó, la Fundació Germán Sánchez Ruipérez, Caja de Soria, la Universitat de Valladolid, el CEINCE i la SEPHE.

---

**XIV COLOQUIO NACIONAL DE HISTORIA DE LA EDUCACIÓN.  
«Relaciones internacionales en la historia de la educación. Junta para Ampliación de  
Estudios e Investigaciones Científicas (1907-2007)»  
Guadalupe (Càceres), 25, 26, 27 i 28 de Juny de 2007**

---

El passat dia 25 de juny començà a terres d'Extremadura el *XIV Coloquio Nacional de Historia de la Educación*. Aquesta vegada, historiadors i historiadores de l'educació, així com altres persones interessades, foren convocades al poble de Guadalupe, Càceres, per a, durant quatre dies, reflexionar entorn de qüestions vinculades, més o menys estretament, amb la temàtica marc del col·loqui: «Relaciones Internacionales en la Historia de la Educación. Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas (1907-2007)».



En aquesta ocasió, el col·loqui fou organitzat pel Departament de Ciències de l'Educació de la Universitat d'Extremadura, juntament amb la Sociedad Española de Historia de la Educación. Felicidad Sánchez Pascua com a presidenta del comitè organitzador, juntament amb el seu equip, foren els encarregats de vetllar per la perfecta coordinació i desenvolupament del col·loqui.

Els objectius que es marcaren en aquesta ocasió foren: a) Difondre informacions rellevants sobre Història de l'Educació, posant esment en la tasca de la JAE, tot rememorant el seu centenari de fundació. b) Compartir documentació i informació interessants per a la investigació i docència en Història de l'Educació, incidint en la innovació educativa que es va produir a Espanya arran del retorn d'Europa dels pensionats per la JAE. c) Enfortir els llaços de col·laboració científica entre els qui cultiven a Espanya la història de l'educació, i, més concretament, sobre canvis pedagògics a la Unió Europea.

La tarda del 25 de juny es donà la benvinguda als congressistes en un solemne acte inaugural presidit pel Vicerector de Coordinació i Relacions Institucionals de la Universitat d'Extremadura, Sr. Segundo Piriz Durán. En el mateix acte intervingueren el Director General de Promoció Cultural de la Junta d'Extremadura, Sr. José María Corrales Vázquez; el President de la *Fundación Academia Europea* de Yuste, Sr. Antonio Ventura Díaz Díaz; la Presidenta de la *Sociedad Española de Historia de la Educación*, Sra. María Nieves Gómez García; el Director del Departament de Ciències de l'Educació de la Universitat d'Extremadura, Sr. Sixto Cubo Delgado i la Presidenta del comitè organitzador del col·loqui, Sra. Felicidad Sánchez Pascua,

de la mateixa universitat. La conferència inaugural «La JAE y la historia de las mujeres» fou pronunciada per la Sra. Teresa Marín Eced, de la Universitat de Castilla la Mancha. Seguidament s'oferí als congressistes, oficialment, una recepció en el pati gòtic de l'Hospederia del Real Monestir de Guadalupe.



Tant el dimarts 26 com el dimecres 27, es comptabilitzaren diferents sessions simultànies de treball amb activitats culturals, dedicant els matins a la part acadèmica i les tardes a visites culturals. Les 85 comunicacions presentades en el col·loqui foren distribuïdes en 5 seccions distintes: a) L'obertura a la influència exterior a través de la JAE, b) Incidències dels programes de la Junta en els àmbits regional i local, c) Espanya, Europa i Amèrica Llatina: relacions i intercanvis pedagògics (1907-2007), d) Recepció a Espanya dels moviments de renovació pedagògica en el segle XX, e) La Història de l'Educació com a disciplina i com a

camp d'investigació. Aquestes sessions foren coordinades respectivament pels següents presidents de taula: Sr. Eugenio Pérez Urtaza, Sra. Consuelo Flecha García, Sr. Antonio Molero Pintado, Sra. Carmen Sanchidrián Blanco i Sra. Irene Palacio Lis.

Amb l'objectiu de conèixer amb detall el lloc on tingué lloc el col·loqui —el Reial Monestir de Santa Maria de Guadalupe— es dedicà la tarda del dimarts a conèixer les seves senyorial dependències a través d'una visita guiada; se'n posà fi amb un concert d'orgue a la Basílica del Reial Monestir a càrrec del Sr. José Félix García Zapata. La tarda del dimecres es visità Trujillo, a pocs quilòmetres de Càceres i de Mèrida. Fou en aquesta ciutat on se celebrà el tradicional sopar de gala, propi en aquests col·loquis, que va servir per tancar els dies de treball acadèmic.

Dijous 28, a les 10 del matí, es procedí a la celebració de l'Assemblea ordinària de la SEDHE, que fou presidida per la Sra. María Nieves Gómez García. Seguidament, tingué lloc la conferència de clausura titulada: «Un proyecto para la modernización de España: la ILE y la JAE», que en aquesta ocasió fou a càrrec del Sr. José García Velasco, secretari de la Fundació Francisco Giner de los Ríos, i així es culminava el XIV Coloquio Nacional de Historia de la Educación, que es conclougué amb un senzill acte de clausura.

---

**CENT ANYS D'ESCOLTISME:  
UN MOVIMENT DE FORMACIÓ HUMANA I DE CIUTADANIA ACTIVA  
Barcelona 15 i 16 de juny de 2007**

---



Els dies 15 i 16 de juny a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans va tenir lloc el simposi: *Cent anys d'escoltisme: un moviment de formació humana i ciutadania activa*. Coordinat pel Dr. Josep González-Agàpito i organitzat per la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'IEC, en cooperació amb la Societat Catalana de Pedagogia i la Societat

d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, el simposi va replegar nombrosos estudiosos d'aquest moviment educatiu del jovent que tanta importància ha tingut a les terres de parla catalana al llarg del segle XX.

El dia 15 es va dedicar al Seminari d'especialistes i s'hi tractaren els àmbits següents:

*Una anàlisi de l'evolució històrica de l'escoltisme (Catalunya, Illes Balears i País Valencià, amb la participació de: Albert Balcells (Institut d'Estudis Catalans i Universitat Autònoma de Barcelona), Salomó Marquès (Universitat de Girona i Societat d'Història de l'Educació), Miquel*

March (Universitat de les Illes Balears), José Ignacio Cruz Orozco (Universitat de València) i Bernat Sureda (Universitat de les Illes Balears i Societat d'Història de l'Educació).

*L'escoltisme i els reptes de la societat actual. Anàlisi i prospectiva* amb conferències de Daniela de Miniac (vicepresidenta de la Regió Europea de l'Associació Mundial de Guies Escoltes) i Eduard Vallory (Departament de Ciències Polítiques de la Universitat Pompeu Fabra).

*L'educació en el lleure i l'Escoltisme*, amb una conferència de Jaume Trilla (catedràtic de la Facultat de Pedagogia, Universitat de Barcelona).



Les ponències i intervencions varen anar seguides d'un ampli debat.

El dia 16 va tenir lloc una sessió acadèmica pública en la qual varen intervenir Carles Esteve (president de la Federació d'Escoltisme Valencià), Marina Gay (presidenta de la Federació Catalana d'Escoltisme i Guiatge) i Albert Palou (comissari del Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca).

El simposi es va cloure amb la conferència «El escoltismo en el siglo XXI: tendencias, contra-tendencias y desafíos», a càrrec de Mateo Jover, sociòleg i antic director d'estudis prospectius de l'Organització Mundial del Moviment Escolta.



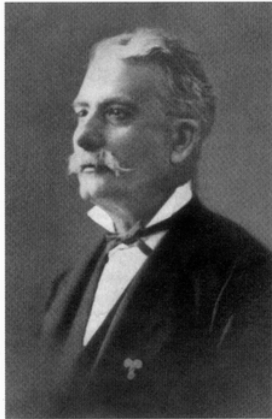
**TESI: APROXIMACIÓ HISTÒRICA A L'EDUCACIÓ ESPECIAL A CATALUNYA:  
l'educació institucionalitzada en centres d'educació especial a les comarques de Girona  
(1873-1997)**



«APROXIMACIÓ HISTÒRICA A L'EDUCACIÓ ESPECIAL A CATALUNYA:  
l'educació institucionalitzada en centres d'educació especial a les comarques  
de Girona (1873-1997)».  
Autor: Josep Maria Garcia i Balda

Presentada el 28 de setembre de 2007 al Departament de Pedagogia de la Facultat d'Educació i Psicologia de la Universitat de Girona. Dirigida pel Dr. Salomó Marquès i Sureda.

Aquesta tesi doctoral s'estructura a partir d'una aproximació de la història de l'educació de les persones amb discapacitat a Catalunya i contextualitzada a partir de l'educació institucionalitzada en centres d'educació especial durant el període de 1873 fins a 1997. El primer centre d'educació especial, partí de la iniciativa del professor Joan Carreras, es va crear el 1873; el següent, molts anys més tard, altres iniciatives que sorgeixen a través de l'impuls de professionals i associacions de pares. L'Església Catòlica participà a través dels seus mossens i ordes religioses en la creació d'alguns d'aquests centres educatius per a les persones amb discapacitat. L'administració educativa també, a Girona, assumí un important paper en la creació, el manteniment i la consolidació d'aquests centres. La tesi doctoral també aporta un important estudi de la legislació apareguda durant aquest període. El punt final se situa a l'any 1997, a partir de la publicació per part del, denominat en aquell moment, Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, del Decret 299/1997, de 25 de novembre, sobre l'atenció educativa a l'alumnat amb Necessitats Educatives Especials que d'alguna manera plantejava una nova manera d'entendre l'educació institucionalitzada en centres d'educació especial a Catalunya.



Ens trobem davant d'un dels primers treballs de síntesi que s'han fet sobre la història de l'educació especial a Catalunya. És una aportació nova feta amb rigor i qualitat. La tesi obtingué la qualificació d'excel·lent *cum laude* per unanimitat, per part del tribunal format pel Dr. Josep González-Agápito (UB), Dr. Josep Miquel Palaudàries (UdG), la Dra. Carme Panchón (UB), el Dr. Bernat Sureda (UIB) i el Dr. Alejandro Mayordomo (UV).

Joan Carreras i Dagas (Girona, 1823-La Bisbal d'Empordà, 1890). Fou el creador del primer centre per a persones amb discapacitat a les comarques de Girona l'any 1873. Aquesta primera experiència només va durar tres anys.

## INFORMACIONS D'INTERÈS

### XVIII JORNADES D'HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ: «RESISTÈNCIA AL FRANQUISME I EDUCACIÓ NO FORMAL»

Banyoles, 22 a 24 de novembre de 2007

El Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (CECB), la Societat d'Història de l'Educació als Països de Llengua Catalana (SHEPLLC) i la Universitat de Girona, amb la col·laboració d'institucions i entitats diverses, dediquen el Col·loqui de Tardor 2007 a l'estudi de la resistència durant la dictadura franquista (1939-1975) en l'àmbit no escolar. L'objectiu d'aquestes jornades és recollir la memòria històrica de l'època franquista en el camp de l'educació no escolar. En concret, es pretén recollir la història que en aquest camp d'estudi varen dur a terme entitats civils i religioses i, en la mesura del possible, també el testimoni dels mateixos protagonistes. Es tracta de mostrar aquelles activitats que durant la dictadura franquista maldaren per mantenir viva la nostra llengua, la nostra història, la nostra cultura, malgrat la voluntat de les autoritats franquistes per uniformar la societat i anorrear tot allò que comportava pluralitat i diversitat.



El programa previst per a les XVIII Jornades d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana és:

*Dijous 22*

17 h INAUGURACIÓ.

17.30 h RELACIÓ DE COMUNICACIONS DE L'ÀMBIT 1: La resistència durant el primer franquisme (1939-1955). Relator: BERNAT SUREDA (Universitat de les Illes Balears).

20 h CONFERÈNCIA PÚBLICA D'OBERTURA: La resistència cultural durant el franquisme a Catalunya. ALBERT BALCELLS (Universitat Autònoma de Barcelona, president de la Secció Historicoarqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans).

*Divendres 23*

09.30 h CONFERÈNCIA: Educar per a la resistència i el compromís. El cas de les Illes Balears (1956-1975). PERE FULLANA (Universitat de les Illes Balears).

RELACIÓ DE COMUNICACIONS DE L'ÀMBIT 2: La resistència durant el franquisme consolidat (1956-1975). Relator: JOAN SOLER (Universitat de Vic).

12 h PASSEJADA PER L'ESTANY DE BANYOLES.

16.30 h TAULA RODONA: Testimonis de resistència cultural i cívica. Participants: JORDI PORTA (president d'Òmnium Cultural), JOAN SOLANA (IES Pere Alsius de Banyoles, escriptor), MIQUEL MARCH (historiador de l'escultisme mallorquí), ISIDRE CRESPO (Secretariat de l'Idioma-Acció Cultural del País Valencià). Moderador: PERE SOLER (Universitat de Girona).

19 h ASSEMBLEA DE LA SHEPLLC.

*Dissabte 24*

09.30 h CONFERÈNCIA: La resistència cultural al franquisme en l'exili mexicà JOSÉ M. MURIA (Academia Mexicana de la Historia, expresident d'El Colegio de Jalisco).

11 h RELACIÓ DE COMUNICACIONS DE L'ÀMBIT 3: Biografies i memòria oral. Els estudis locals en el camp historicoeducatiu. Relator: ANDRÉS PAYÀ (Universitat de València).

12.30 h CONFERÈNCIA DE CLOENDA: Història de l'educació. Un balanç de l'evolució historiogràfica. WILHELM FRIJHOFF (Universitat Lliure, Amsterdam).

13.30 h CLOENDA.

Per a més informació sobre els terminis de matrícula i les normes de presentació de comunicacions vegeu l'adreça següent:

<<http://she.iec.cat/filial/ViewPage.action?siteNodeId=441&languageId=1&contentId=1342>>

---

**IV JORNADES D'HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ VALENCIANA.**  
**Canviar l'escola, canviar la societat. La renovació pedagògica valenciana al segle XX.**  
**Gandia, 9 i 10 de novembre 2007.**  
**Casa de la Cultura Marqués de G. De Quirós**

El Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació de la Universitat de València, juntament amb el CEIC Alfons el Vell de Gandia, organitzen les quartes jornades d'història de l'educació valenciana, que tindran el programa següent:

**DIVENDRES, 9 de novembre**

16.30 h: Recepció de participants, lliurament de material i presentació de les Jornades.

17-18 h: CONFERÈNCIA:

*Del regeneracionisme a la República: el compromís social de la renovació pedagògica.*

Dr. Alejandro Mayordomo Pérez i Dra. M. del Carmen Agulló Díaz. Universitat de València.

18.15-19.15 h CONFERÈNCIA:

*L'impuls crític a la renovació pedagògica des de les darreries del franquisme a la transició a la democràcia.*

Dr. Luis Miguel Lázaro Lorente. Universitat de València.

**DISSABTE 10 de novembre**

9.30-10.30 h CONFERÈNCIA:

*El compromís dels ensenyants amb la transformació social al País Valencià. El moviment de renovació pedagògica Escola d'estiu.*

Àngels Martínez Bonafé, professora d'Història de l'IES Isabel de Villena.

10.45-12 h.

Seminari d'història de l'educació. Presentació i discussió de comunicacions.

12-14 h:

Visita guiada per Gandia

14 h Pausa-dinar.

16.30-17.30 h TAULA RODONA:

*Experiències i pràctiques d'innovació i democratització educativa: testimonis i vivències.*

Baltasar Vives, exdirector general de la Conselleria d'Educació, Pilar Maestro, Xosé Manuel Souto, Equips de disseny curricular Juan Hernández, Centres de professors.

1815-19.30 h

*Experiències i pràctiques d'innovació i democratització educativa: testimonis i vivències.*

Col·lectiu de Mestres de La Safor (Batiste Malonda).

Col·lectiu de Mestres de La Costera (Francesc Ubéda i Josep Morata).

Escola d'Estiu Marina-Safor (Anna Maria Mestre Boluda).

Moviment Cooperatiu d'Escola Popular. (Teresa Hermoso).

19.30 h Cloenda

El preu d'inscripció és de 36 euros, i de 18 euros en el cas d'estudiants i persones en situació d'atur. L'ingrés d'aquesta quantitat haurà de fer-se en el compte bancari 2100 2197 08 0200108636 a nom de IV Jornades d'Història de l'Educació Valenciana- CEIC Alfons el Vell.

Per a la formalització de la matrícula cal una fotocòpia de la transferència bancària en què cal indicar el concepte: matrícula IV Jornades, junt amb el full d'inscripció que, degudament emplenat, haurà d'enviar-se a:

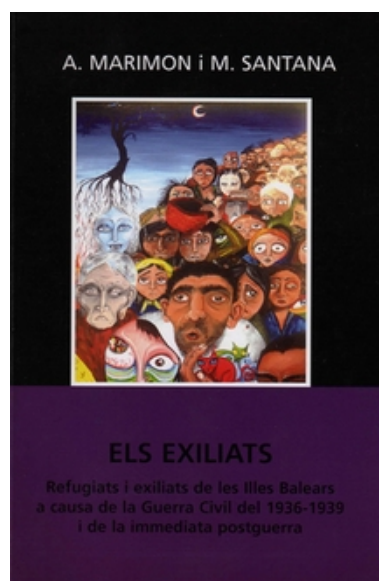
Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació.

Secretaria IV Jornades d'Història de l'Educació Valenciana.

Av. Blasco Ibáñez, 30 46010-València.

La indicada inscripció cobreix l'assistència a les sessions, el material de treball, el certificat d'assistència, la recepció del Llibre d'Actes o publicació que el CEIC Alfons el Vell prepararà amb posterioritat a la celebració de les Jornades, i el dinar del dissabte.

## LLIBRES



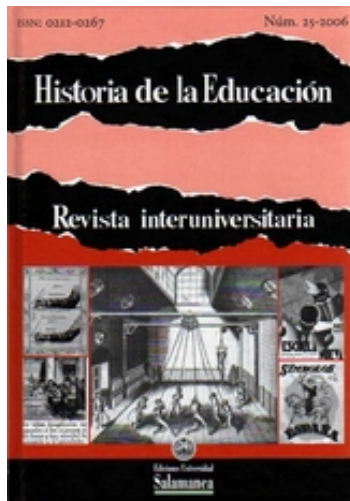
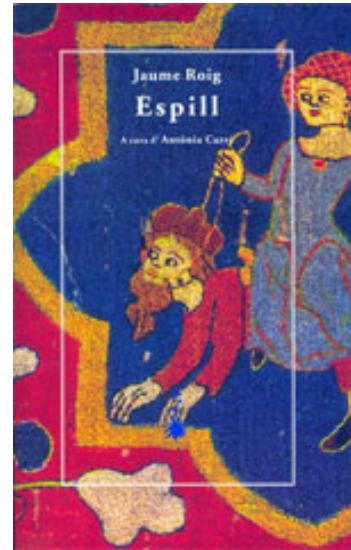
MARIMON, Antoni; SANTANA, Manel. *Els exiliats. Refugiats i exiliats de les Illes Balears a causa de la Guerra Civil del 1936-1939 i de la immediata postguerra*. Palma: Hiperdimensional, 2006, 174 pàg.

Aquest treball és una recerca de les petjades dels qui a partir del juliol de 1936 varen haver de marxar de les Illes Balears, fonamentalment a causa de la seva ideologia progressista. La Guerra Civil i la crua postguerra propiciaren nombrosos moviments migratoris forçats per la situació de repressió política i manca de llibertats. L'èxode dels mallorquins, eivissencs i formenterencs en aquestes circumstàncies fou de dimensions prou considerables. Durant la guerra nombrosos ciutadans de les Balears es desplaçaren a altres terres de l'Estat espanyol on foren refugiats. Posteriorment, amb la desfeta del bàndol republicà, molts d'ells decidiren agafar el camí de l'exili a l'estranger. França, Veneçuela, Argentina o Mèxic, entre d'altres, foren alguns dels estats que els acolliren i els donaren una nova oportunitat lluny de l'Espanya franquista.

ROIG, Jaume. *Espill*. Barcelona: Quaderns Crema, 2006, 896 pàg.

Edició d'Antònia Carré.

Antònia Carré ha traslladat al català actual i comentat una de les obres de referència de la pedagogia catalana en l'aurora del Renaixement: *Espill*, del metge i polític Jaume Roig escrit en ple segle XV, el segle d'or valencià. Com hom sap *Spill o Libre de les Dones* és un tractat en clau humorística destinat, des d'una ferotge misogínia, a mostrar tots i cadascun dels defectes de les dones fonamentant-se en l'autoritat dels clàssics i la Bíblia, sota una lectura prou interessada i, a voltes, esbiaixada. Llibre que cal inscriure dins el tòpic debat que des de la fi del segle XIII enfronta antifeministes i profeministes als àmbits literaris dels països llatins. El text és una bona mostra de la nostra literatura didactista i exemplar. També, però, *Espill* mostra a través de la comicitat, i pel damunt de la misogínia, la complexitat i relativitat moral de les accions. Tot un anunci d'uns nous temps i d'uns nous paràmetres per a l'educació. Dues-centes pàgines de comentaris guiaran la lectura de l'*Espill*, que ara tenim ben a l'abast.



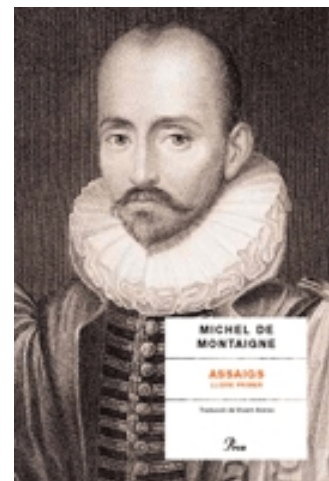
*HISTORIA DE LA EDUCACIÓN*. Revista Interuniversitaria de Historia de la Educación número 25. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca, 2006.

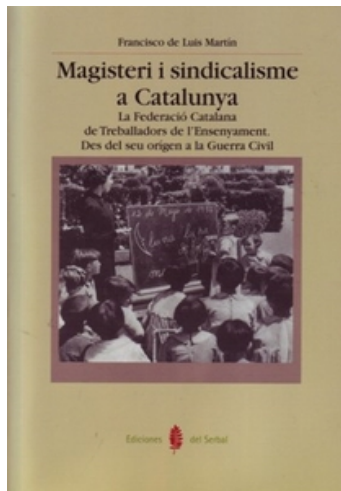
Aprofitant que se celebra el vint-i-cinquè aniversari de la revista *Historia de la Educación*, en aquest número s'inclou un interessant monogràfic coordinat i presentat per Agustín Escolano Benito, en el qual es fa una revisió de les temàtiques i tendències més actuals i pioneres en història de l'educació, amb l'objectiu que la revista, òrgan de la Sociedad Española de Historia de la Educación, s'obri també a aquestes noves perspectives. Des de diferents enfocaments, especialistes com Conrad Vilanou, Juan Manuel Fernández Soria, Antón Costa, Justino Magalhaes, Diana Gonçalves, Pere Solà, Maria Esther Aguirre, Rubén Cucuzza, Antonio Viñao, Julio Ruiz Berrio, Maria del Mar del Pozo, Maria Nieves Gómez i el mateix Agustín Escolano, revisen l'estat de la història de l'educació en l'actualitat, en l'àmbit de noves temàtiques i orientacions, així

com de noves formes de comunicació. A part del monogràfic, la revista publica altres estudis de temàtiques variades, i un important i útil apartat de documentació i informacions.

MONTAIGNE, Michel de. *Assaigs*. 2 volums. Barcelona: Proa, 2006 – 2007. Llibre primer 544 pàg., llibre segon 744 pàg.

Una de les obres més representatives de l'humanisme i la pedagogia renaixentistes és *Assaigs* de Michel de Montaigne. Escrits en els anys de recés a la biblioteca del seu castell foren elaborats sobre la seva experiència, reflexió i observació personals i la lectura dels clàssics. A les seves planes hi són desgranades les seves propostes sobre política, filosofia, psicologia i pedagogia. Ara comptem per primera volta amb una edició completa traduïda al català, amb un excel·lent i ampli aparell crític, obra de Vicent Alonso que ajuda el lector a percebre les fonts i tots els rics matisos del pensament de Montaigne.





LUIS MARTÍN, Francisco de. *Magisteri i sindicalisme a Catalunya*. Barcelona, Ediciones del Serbal, 2006, 286 pàg.

El subtítol del llibre aclareix l'àmbit temàtic i cronològic d'aquesta publicació: «La Federació Catalana de Treballadors de l'Ensenyament. Des del seu origen a la Guerra Civil». L'autor, professor d'història contemporània a la Universitat de Salamanca i estudiós del moviment obrer socialista espanyol, assenyala, amb tota la raó, a la introducció que l'estudi de les organitzacions del professorat és una de les assignatures pendents de la nostra història de l'educació.

En aquesta monografia aborda la federació catalana del sindicat docent de la UGT, la FCTE, des del moment de la seva constitució a mitjan de l'any 1934 fins al final de la Guerra Civil, i palesa el seu important paper dins la dinàmica de les transformacions socials i educatives del temps de la Generalitat republicana. Analitza els seus referents ideològics i pedagògics

—quan parla dels antecedents estudia l'Associació General de Mestres a Catalunya, el precedent de la FETE— i la seva actuació durant l'època de pau i de guerra. Un interessant àmbit és el dedicat a estudiar el paper i contribució de la FCTE dins el context de CENU i l'intent de construir una escola popular catalana.

LLULL, Ramon. *Retòrica Nova*. Turnhout. Brepols-Santa Coloma de Queralt: Edèndum, 2006, 222 pàg.

Edició de Josep Batalla, Lluís Cabré i Marcel Ortín

Amb aquesta obra arrencava, a final de l'any passat, l'ambició i important projecte de fer les versions en català de les obres escrites o conservades en llatí de Ramon Llull. Com assenyala Anthony Bonner en la seva presentació, la col·lecció «Traducció de l'obra llatina de Ramon Llull» permetrà a tothom l'accés a l'obra total de Ramon Llull. Es tracta d'edicions bilingües. El text llatí és, amb algunes revisions, el de la prestigiosa edició *Corpus Chistianorum* de l'editorial belga Brepols Publishers.

La *Retòrica Nova*, una de les obres cabdals lul·lianes, fou escrita originalment en català el 1301, però només se n'ha conservat la versió llatina de dos anys més tard. En l'obra, Llull repensa les disciplines escolars del *trivium* i el *quadrivium* a partir dels plantejaments de la seva Art i al servei del seu objectiu. Especialment remarcable és la introducció de Robert Pring-Mill, que reproduïx un treball seu de 1990 sobre «L'Art de trobar la veritat», i que situa aquest obra en el seu context cultural i pedagògic.



BISEPHE. *Boletín informativo de la Sociedad Española para el Estudio y la Conservación del Patrimonio Histórico Educativo*, número 2, gener 2007, 134 pàg.

Continuant la tasca del primer número d'aquest butlletí, en aquest volum trobem informacions sobre la Societat referides a altes de socis, actes d'assemblees, etc., així com a congressos celebrats o per celebrar, exposicions, nous museus d'educació, recomanacions filmiques o ressenyes de llibres. Es manté una secció dedicada a la presentació d'algun museu; en aquest cas és el Museo del Niño (Museo Pedagógico y de la Infancia de Castilla-La Mancha), amb seu a Albacete.



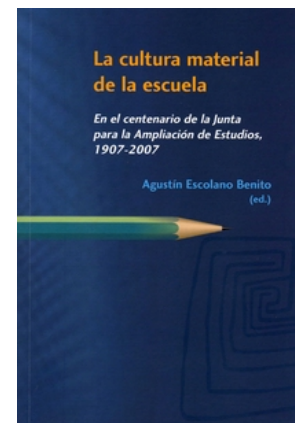
ESCOLANO BENITO, Agustín (ed.). *Cambio educativo y cultura de la sostenibilidad*. València: Tirant Lo Blanch, 2007, 390 pàg.

Volum coordinat pel professor Agustín Escolano que compta amb aportacions diverses en què s'interpreten processos tant històrics com actuals de canvi en la cultura de l'escola (des dels enfocaments protoecologistes de Rousseau i dels krausistes fins als que afecten la modernitat avançada en la societat del coneixement). El volum és compost dels treballs següents: «Cambio educativo y sostenibilidad: una perspectiva hermenéutica» (A. Escolano), «El aprendizaje de la naturaleza en la obra botánica de Rosseau» (F. Calderón), «El medio ambiente: aportaciones de la pedagogía krausoinstitucionista a la educación medioambiental» (P. Celada), «Desarrollo sostenible, educación ambiental y darwinismo cultural: el caso de Doñana» (J. C. González), «La educación medioambiental en la formación de maestros» (M. P. González), «Sostenibilidad y educación superior reflexiva» (J. Esteban), «El reto de la

Universidad en España: formación, investigación, gestión y extensión para un desarrollo sostenible» (M. Coya), «Ecometodología de la universidad sostenible» (M. Rodríguez), «Ecolatría y ecoética. Los riesgos del fundamentalismo ecológico» (C. Velayos), «El incremento de la responsabilidad en la ética medioambiental» (J. M. García). El llibre que ens ocupa, de filiació hermenèutica, a través dels assaigs assenyalats, contribueix a acotar l'àmbit de la sostenibilitat en contextos educatius com un camp intel·lectual i pragmàtic des del qual abordar amb racionalitat la fenomenologia de la complexitat.

ESCOLANO BENITO, Agustín (ed.). *La cultura material de la escuela. En el centenario de la Junta para la Ampliación de estudios 1907-2007*. Berlanga de Duero-Soria, 2007, 369 pàg.

Aquest llibre recull les contribucions entorn del tema de la cultura material de l'escola presentades en el marc de les II Jornades Científiques de la SEPHE (Sociedad Española para el Estudio del Patrimonio Histórico Educativo) celebrades a la seu del CEINCE a Berlanga de Duero (Sòria) el dies 9-11 de maig de 2007. Agafant com a pretext memorialista el centenari de la JAE, prestigiós organisme presidit per Cajal que pilotà la primera obertura a Europa de la nostra ciència i la nostra educació, les aportacions que aquí s'inclouen ens apropen també a l'estudi de les innovacions derivades de l'entrada de l'escola a l'era industrial, i s'acosten a les expectatives que s'estan operant avui dia en l'anomenada societat del coneixement.

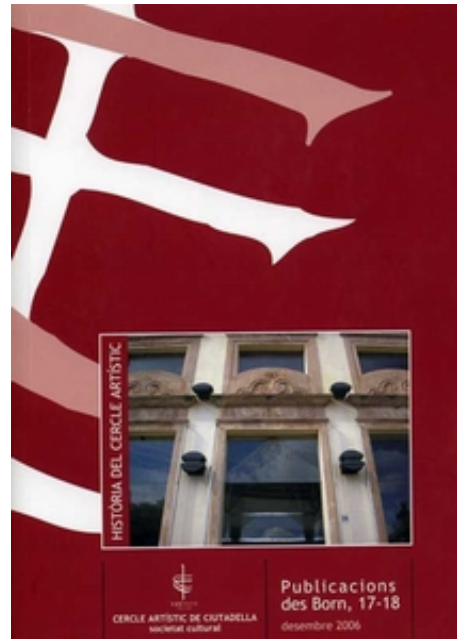


REVISTA DE EDUCACIÓN. *Reformas e innovaciones educativas (España, 1907-1939)*. En el centenario de la JAE. Número extraordinario 2007, 295 pàg.

Aquest número extraordinari de la *Revista de Educación*, publicació científica del Ministeri d'Educació i Ciència espanyol, coordinat pel Dr. Antonio Viñao Frago, de la Universitat de Múrcia, recull diverses aportacions entorn del tema del mateix Antonio Viñao així com d'altres autors com Eugenio Otero Urtaza, Leoncio López-Ocón Cabrera, Francesca Comas Rubí, Aida Terrón Bañuelos, María del Mar del Pozo Andrés, Pedro Luís Moreno Martínez, Juan Mainer, Julio Mateos, José Mariano Bernal Martínez, Damián López Martínez, i Juan Manuel Fernández Soria.

*Publicacions des Born*, núm. 17-18, Ciutadella de Menorca, desembre 2006, 368 pàg.

Darrer volum de la revista *Publicacions des Born*. *Treballs de la Secció d'Estudis* que edita el Cercle Artístic de Ciutadella, i que amb motiu del 125è aniversari de la institució ha dedicat completament a repassar la història de la entitat recreativa i cultural més antiga de Menorca amb les aportacions següents: «El Cercle Artístic (1881-1939)» (Jordi Pons Bosch), «El Cercle Artístic. De la Guerra Civil a l'actualitat (1936-2006)» (Miquel Àngel Casanovas), «La Secció d'Estudis (1953-1970): la institucionalització d'un programa de menorquinitat dins el franquisme» (Josefina Salord), «La Secció d'Estudis del Cercle Artístic: una tribuna de l'actualitat cultural menorquina» (Abina Freitas, Joana Moll), «Aproximació a la història dels Premis Born de Teatre» (Joan F. López). El monogràfic, amb aportacions diverses sobre la història d'una de les societats més emblemàtiques que actualment encara manté la seva activitat recreativa i cultural a l'illa, representa un esforç exemplar per tal de donar a conèixer la vida i el funcionament de la institució recreativa més antiga de Menorca (fundada l'any 1881) i reconvertida posteriorment en societat cultural durant el franquisme, primer a través de la Secció d'Estudis que sostingué, i ja, formalment, a l'època democràtica, des de 1986, en què la institució passà a denominar-se Cercle Artístic de Ciutadella-Societat Cultural.



CODINA, Maria Teresa. *Educar en temps difícils. Escola Talitha, 1956-1974*. Vic: Eumo Editorial, 2007.

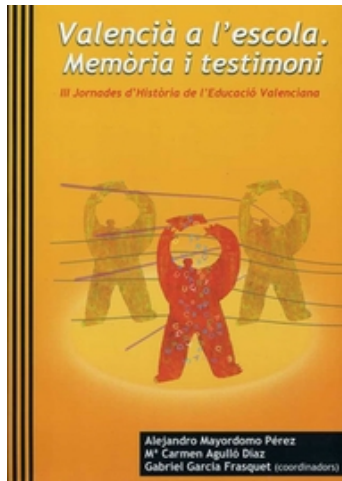
A poc a poc es van omplint els buits que encara hi ha a la historiografia educativa catalana. Estudiar la renovació pedagògica durant el franquisme en la seva globalitat és encara un tema pendent. Per sort ja hi ha força aspectes coneguts, per exemple, l'obra de l'Associació Rosa Sensat; però falten força estudis locals i comarcals que ens permetin de veure com fora de Barcelona, mestres públics i d'algunes escoles privades, varen treballar activament per mantenir la flama renovadora.

M. Teresa Codina ens explica la història de l'escola Talitha, una de les escoles emblemàtiques d'un determinat sector de la societat barcelonina que va educar, durant la segona meitat de la dictadura franquista, procurant entroncar amb la renovació pedagògica dels anys trenta. Talitha va ser una escola nascuda fora del sistema educatiu oficial que va funcionar amb un bon equip de mestres i amb estreta col·laboració amb els pares i altres persones que s'hi varen abocar amb dedicació. Va ser una escola alternativa, diferent, a la menystinguda escola pública.

Es volia una educació que formés en la llibertat i la responsabilitat, de respecte a la llengua catalana, impulsora de valors d'igualtat, sociabilitat en el marc d'una dictadura basada en la por, el conformisme. El llibre explica en set capítols la història des d'una òptica cronològica; i ho fa de la mà de la persona que en va ser l'ànima i fundadora, amanit amb documents de l'època i amb testimonis escrits de molts dels seus protagonistes. La seva història s'acaba el 1974.

FABRA, Pompeu. *Obres completes*. Volum 2. Barcelona, València, Palma: Enciclopèdia Catalana, Edicions 62, Edicions 3 i 4 i Editorial Moll, 2007.

Aquest és el segon volum d'una empresa cultural i política de gran calat: la publicació de les obres completes de Pompeu Fabra. En aquest transcendent projecte per a la nostra cultura han unit esforços el Govern Balear, la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Catalans i una trentena d'especialistes sota la direcció de Joan Solà i Jordi Mir. Enguany han vist la llum el segon i tercer volum dels nou projectats. El segon volum aplega l'obra pedagògica de Fabra adreçada a la didàctica de la llengua: el seu sil·labari de 1904, les gramàtiques catalanes adreçades a castellanoparlants i francòfons i la remarcable *Gramàtica catalana. Curs mitjà*, que escrigué per a la magnífica col·lecció de llibres escolars de l'Editorial Pedagògica de l'Associació Protectora de la Llengua Catalana el 1918. A més, hi són aplegats cinc cursos que ens arriben gràcies als apunts manuscrits d'alumnes tan remarcables com Adolf Florensa, Pere Galtés o Joan Miravittles. També els apunts publicats anònimament a la revista *Catalunya* de les classes de Fabra a la Universitat de Barcelona el curs 1912-1913. Les introduccions han estat confiades a Maria Rosa Lloret, Josep González-Agàpito i Joan Rafel Ramos.

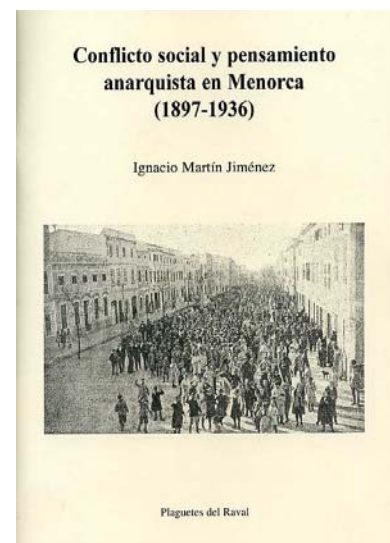


MAYORDOMO PÉREZ, Alejandro; AGULLÓ DÍAZ, M. Carmen; GARCIA FRASQUET, Gabriel (coord.). *Valencià a l'escola. Memòria i testimoni*. Gandia: CEIC Alfons el Vell, Universitat de València [III Jornades d'Història de l'Educació Valenciana], 2007, 264 pàg.

Volum que recull les actes de les III Jornades d'Història de l'Educació Valenciana dutes a terme a Gandia (La Safor) els dies 21 i 22 d'octubre de 2005 sota el tema que el títol indica. Hom hi poden trobar les tres conferències que s'hi realitzaren —«L'escola, la llengua i el redreçament cultural i cívic dels valencians. Una perspectiva històrica» (Alejandro Mayordomo), «Carles Salvador, pedagog valencianista» (Vicent Simbor), i «Enric Soler i Godes: l'escola i la cultura» (Lluís Meseguer)—, juntament amb onze aportacions en forma de comunicacions que analitzen períodes concrets o personatges destacats de l'ensenyament en valencià i els seus lligams amb la renovació educativa (des del segle XIX fins al tardofranquisme). A més, el volum aplega les diverses contribucions i els testimonis que sobre l'ensenyament en valencià es feren a la taula rodona corresponent.

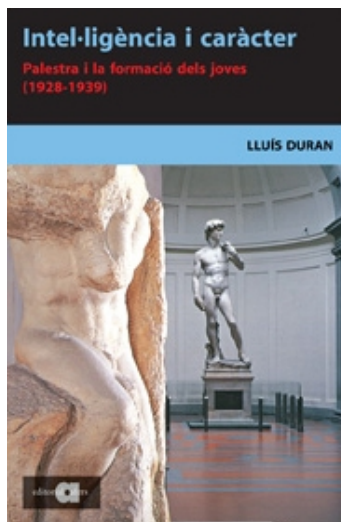
MARTÍN JIMÉNEZ, Ignacio. *Conflicto social y pensamiento anarquista en Menorca (1897-1936)*. Palma: Plaguets del Raval [Col·lecció Sol i Llibertat, 1], 2007, 84 pàg.

Breu estudi que analitza l'arrelament que la ideologia anarquista va tenir a l'illa de Menorca des de final del segle XIX fins a 1917, principalment, basant-se per a la seva anàlisi, fonamentalment, en l'estudi de la premsa escrita (*El Porvenir del Obrero*) com a portaveu oficiós i aglutinant del pensament àcrata a l'illa en aquests anys, i de les escoles racionalistes menorquines que, inspirades en el model de l'Escola Moderna de Francisco Ferrer Guàrdia, pretenien un model de formació dels fills del proletariat basat en la presa de consciència social. L'assaig para esment a la figura de Joan Mir i Mir, principal representant del pensament àcrata a l'illa, i a les peculiaritats que aquest corrent de pensament va tenir-hi.



ALZINA SEGUÍ, Pere. *La realitat educativa a Menorca. Ahir, avui i demà*. Palma: Lleonard Muntaner, Fundació GADESÓ [Col·lecció Andreu Ferret, 5], 2007, 144 pàg.

Estudi que ofereix una perspectiva genèrica sobre el sistema educatiu a l'illa de Menorca, tot fent un breu recorregut per la seva història de l'educació des de les primeries del vuit-cents fins a l'actualitat més recent. Concebut en el marc d'una col·lecció que pretén posar a l'abast dels ciutadans i les ciutadanes unes senzilles publicacions al voltant de l'educació, l'obra, en un llenguatge clar, és un bon exercici de síntesi de les principals aportacions personals i grupals a la renovació de la pràctica educativa menorquina. Així és que, a través de la lectura del llibre, hom pot constatar com les nombroses experiències innovadores dutes a terme a l'illa de Menorca, escapçades per la dictadura franquista, arrelaren en la consciència col·lectiva i expliquen la realitat recobrada a l'inici de la democràcia i, en part, hi donen sentit. L'autor pretén demostrar, a partir de la seva anàlisi, com la innovació educativa ha estat en el passat, i continua sent en l'actualitat, la clau de la qualitat educativa que permet fer front als nous reptes que es plantegen en el quefer educatiu.



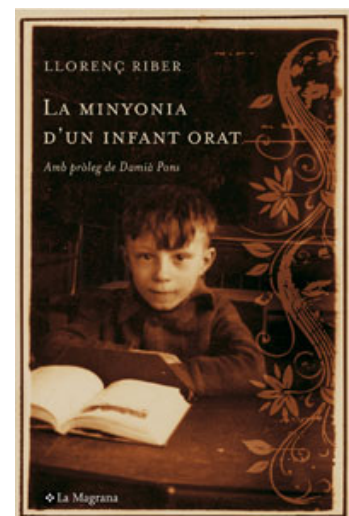
DURAN, Lluís. *Intel·ligència i caràcter. Palestra i la formació dels joves*. Catarroja: Editorial Afers, 2007. 406 pàg.

*Palestra* és una de les entitats d'educació social més interessants de la Catalunya republicana impulsada per Josep Maria Batista i Roca, secundat per homes com els filòlegs Pompeu Fabra i Joan Coromines, el poeta J. V. Foix o l'historiador Miquel Coll i Alentorn. Com diu Josep Termes al pròleg, *Palestra* és fruit del dinamisme de la societat catalana dels anys vint i volia ser una institució apartidista i amb voluntat de ser una eina de nacionalització al marge de la contesa política. L'obra examina les circumstàncies de la fundació i el desplegament de l'entitat, la seva tasca de formació i d'activisme, les relacions amb València i Balears, la seva obra cultural i esportiva entre altres aspectes. Lluís Duran, autor d'un dels treballs de referència sobre l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, ens ofereix ara aquest rigorós i ben documentat estudi d'una de les entitats més significatives de l'esforç d'educació social i cívica que endegà el Noucentisme

d'inici del segle XX i que s'estengué fins als luctuosos dies de la Guerra Civil.

RIBER, Llorenç. *La minyonia d'un infant orat*. Introducció de Damià Pons. Barcelona: La Magrana, 2007, 128 pàg.

Les memòries d'infantesa de Llorenç Ribet —escrites entorn dels anys vint del segle passat i publicades per primera vegada el 1935— són una de les millors mostres de la prosa noucentista i s'han anat convertint, amb els anys, en una mena de llibre de culte. Edicions La Magrana acaba de reeditar-les amb un estudi introductori a cura del professor Damià Pons. Considerat un dels textos més destacats del segle XX balear, ha estat utilitzat per generacions de mallorquins per iniciar-se en la lectura del català culte. *La minyonia d'un infant orat* ens transporta a les vivències i l'educació rebuda per un nen a la Mallorca rural de final del segle XIX, un escenari on home i natura conviuen harmoniosament i amb actituds de generositat recíproca. En aquesta «crònica pueril», segons expressió pròpia de l'autor, hi trobem el pas de la infantesa a l'adolescència i el descobriment de la meravella que envolta la natura i el món dels llibres.





*Cultura Escrita & Sociedad. Revista internacional de estudios sobre la escritura y la lectura*, núm. 4 (Alcalá de Henares, 2007), 264 pàg.

La revista *Cultura Escrita & Sociedad* dedica el monogràfic del seu darrer número a l'alfabetització i la cultura escrita durant la Guerra Civil espanyola amb aportacions historicoeducatives de: Juan Manuel Fernández Soria sobre «Escuelas del frente, bibliotecas para soldados y alfabetización de trinchera», Maria del Mar del Pozo Andrés i Sara Ramos Zamora sobre «Ir a la escuela en la guerra: el reflejo de la cotidianidad en los cuadernos escolares», i Antonio Viñao sobre «Memoria escolar y Guerra Civil: autobiografías, memorias y diarios de maestros y maestras». A més, el dossier monogràfic inclou altres aportacions d'interès: «Editoriales bajo las bombas» (Ana Martínez Rus), «La narrativa breve: una literatura para tiempos de guerra (1936-1939)» (Didier Corderot), «Escribir en campaña: cartas de soldados desde el frente» (Verónica Sierra Blas), i «Arquitecturas de papel: la reconstrucción del hecho represivo en los testimonios de

posguerra» (Mirta Núñez Díaz-Balart). El número inclou també diversos estudis i/o ressenyes de llibres en els apartats corresponents.

Aquells que estigueu interessats a donar a conèixer publicacions i/o informacions diverses a través del proper butlletí, ens les podeu fer arribar enviant la informació a les adreces següents: <bernat.sureda@uib.es>, <xisca.comas@uib.es> o <xavier.motilla@uib.es>, o als corresponents de Catalunya, <ramon.tarros@eresmas.net>, o de la Comunitat Valenciana, <m.carmen.agullo@uv.es>, abans de dia 30 de novembre de 2007.

Direcció: Bernat Sureda, Francesca Comas  
Secretari: Xavier Motilla Salas  
Corresponsals: Ramon Tarrós (Catalunya) i Carme Agulló (Comunitat valenciana)  
Correcció lingüística: Rosa de Ozollo  
Maquetació: Catalina Ordinas

DL PM-2519-2002

En aquest número ha col·laborat: Pablo Álvarez (Universidad de Sevilla), Salomó Marqués (Universitat de Girona), Josep González-Agàpito (Universitat de Barcelona), Julio Ruiz Berrio (Universidad Complutense), Josep Maria Garcia i Balda (Universitat de Girona).



Edita: Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Àrea de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears.  
Amb el suport de l'Institut d'Estudis Catalans.



Institut  
d'Estudis  
Catalans

